

НАПРЯМ 3
**ПОДАТКОВА І ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЇХ
ПОКАЗНИКІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

УДК 657.05: 351.863

Гнилицька Л.В.

*д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»,
м. Київ, Україна*

**ДІЄВІСТЬ АНАЛІТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ОЦІНЮВАННЯ
КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В
УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**

В умовах загострення фінансово-економічної кризи, яка набуває світового масштабу, внутрішніх протиріч, пов'язаних з посиленням недобросовісної конкуренції між вітчизняними суб'єктами господарювання щодо розподілу та володіння фінансовими ресурсами відбувається значне зниження рівня фінансової безпеки як на національному рівні, так і на рівні господарюючих суб'єктів. Це потребує пошуку дієвих аналітичних моделей оцінювання ефективності фінансових відносин в площині: держава - фінансова установа - підприємство.

Відтак, актуалізується потреба поглибленого дослідження кредитоспроможності, як індикатора оцінювання спроможності підприємства-позичальника за рахунок кредитування здійснювати ефективну господарську діяльність, результатом якої є генерування позитивного грошового потоку, що забезпечує йому можливість належного виконання зобов'язань за кредитною угодою. І на цій основі критичного переосмислення наявних методик визначення рівня кредитоспроможності в контексті можливості виконання наступних завдань:

- забезпечення достовірної оцінки кредитоспроможності позичальника;
- окреслення кола показників, що усебічно характеризують фінансовий стан позичальника та визначають суттєві особливості його діяльності;
- диференційованості в оцінюванні кредитоспроможності різних груп позичальників;
- забезпечення стратегічного вектору оцінювання кредитоспроможності позичальника.

Наразі існує численна кількість різноманітних методик оцінювання кредитоспроможності, які вирізняються методологічним підходом до формування критеріїв оцінювання кредитоспроможності, математичним інструментарієм розрахунку показників, набором фінансових та нефінансових даних. Критичне

переосмислення існуючих методик уможливило виокремлення їх переваг та недоліків при задоволенні сучасних потреб фінансового менеджменту.

Зокрема, *методи коефіцієнтного аналізу* [1, с. 157] передбачають оцінювання кредитоспроможності на основі досягнутих значень фінансових коефіцієнтів, які характеризують рівень платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Ці методи отримали широке розповсюдження серед вітчизняних суб'єктів господарювання завдяки методологічній прозорості та нескладному математичному інструментарію для розрахунку фінансових коефіцієнтів. Однак, вони не враховують репутацію позичальника, його кредитну історію, а відтак не забезпечують високу достовірність висновку про його кредитоспроможність.

Методи *рейтингової (бальної) оцінки* [2, с.435] базуються на технологіях, що враховують як кількісні, так і якісні показники діяльності позичальника. Відтак виникає можливість діагностування усієї сукупності ризиків пов'язаних з діяльністю позичальника і на цій основі встановлення імовірності невиконання ним зобов'язань у майбутньому. Разом з тим, методи рейтингової оцінки характеризуються високим рівнем суб'єктивізму при прийнятті рішень щодо рівня надійності позичальника та потребують постійного оновлення інформації про нього, що вимагає додаткових часових та грошових витрат.

Моделі дискримінантного аналізу засновані на прогнозуванні імовірності втрати кредитоспроможності позичальником аж до його повного банкрутства. Незважаючи на широкий спектр моделей банкрутства та нескладний математичний апарат розрахунку показників, вони, в переважній більшості, не враховують галузевих особливостей діяльності позичальників, а відтак не завжди дозволяють реально оцінити рівень їх кредитоспроможності.

Комплексні експертні моделі [3, с. 92] характеризуються довільним набором кількісних та якісних показників, що, на думку фінансового аналітика, найкращим чином забезпечують уявлення про кредитоспроможність позичальника. Між тим, суб'єктивний характер експертних висновків, що лежать в основі експертних моделей потребує високої кваліфікації, компетентності та професійної інтуїції фахівця, що приймає рішення відносно умов кредитування позичальника.

Отже, дослідження зазначених аналітичних моделей та методів підтверджує, що вітчизняна практика оцінювання рівня кредитоспроможності суб'єктів господарювання характеризується:

- відсутністю єдиного концептуального підходу до методики оцінювання кредитоспроможності позичальника;
- слабо розвиненим методичним інструментарієм, орієнтованим на галузеву специфіку окремих груп позичальників, що робить його використання у більшості випадків неефективним та призводить до неадекватних оцінок при встановленні умов кредитування;
- високим суб'єктивізмом при визначенні рівня кредитоспроможності окремих позичальників.

За таких умов виникає нагальна необхідність запровадження суб'єктами господарювання (зокрема і банківськими установами) власних (оригінальних) моделей рейтингової оцінки позичальників і на цій основі розробки політики співпраці з ними, що уможливить мінімізацію втрат, пов'язаних з невчасним виконанням (не виконанням) ними боргових зобов'язань.

При розробці моделі рейтингової оцінки позичальника слід врахувати наступні положення:

- обґрунтування методики аналізу показників фінансово-економічного стану позичальника з урахуванням впливу на його діяльність галузевих особливостей та дії зовнішніх факторів;
- формування системи фінансових та нефінансових показників, що усебічно характеризують діяльність суб'єкта господарювання, а також встановлення їх вагомості при прийнятті рішень щодо рівня кредитоспроможності потенційного позичальника;
- обґрунтування інструментарію перевірки наданої позичальником інформації на її достовірність, актуальність та об'єктивність;
- забезпечення сучасного інформаційного супроводу через створення адекватного програмного забезпечення оцінювання кредитоспроможності позичальника.

Вважаємо, що внесені пропозиції дозволять, з одного боку, підвищити ефективність організації аналітичного процесу оцінювання рівня кредитоспроможності позичальників, а з іншого - посилити інформаційну підтримку прийняття рішень в системі управління кредитними ризиками позикодавця.

Список використаних інформаційних джерел

1. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. Москва: ИНФРА-М, 2006. 415 с.
2. Мельник К.В. Проблемні аспекти оцінки кредитоспроможності позичальників. *Економіка і суспільство*. 2016. №3. С.433-438
3. Ковальчук Н.О., Паскар М.О. Удосконалення методик оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №11. С.91-94.